

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2023-84-12>

УДК 330.3

Гречко А.В.

доктор економічних наук, професор,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Очеретяна О.В.

асистентка кафедри економіки і підприємництва,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Hrechko Alla, Ocheretiana Oleksandra

National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

ВПЛИВ СКЛАДОВИХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ РЕГІОНАЛЬНИХ БІЗНЕС-ТРАНСФОРМАЦІЙ

INFLUENCE OF COMPONENTS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT ON INCREASING THE EFFICIENCY OF ENTREPRENEURSHIP IN THE CONDITIONS OF REGIONAL BUSINESS TRANSFORMATIONS

У статті досліджується вплив концепції сталого розвитку у розрізі трьох її складових (економічна, екологічна та соціальна) на успішність бізнесу в умовах регіональних бізнес-трансформацій. Розглянуто ретроспективу впровадження підходів сталого розвитку в українське підприємництво та виділено ключові досягнення. Ключовою частиною дослідження є розрахунок інтегральних оцінок кожної складової сталого розвитку та ефективності підприємництва в цілому. Для цього було попередньо сформовано масив із сорока восьми показників за період з 2015 по 2022 рік. Результати дослідження представлені за допомогою діаграм співвідношення інтегральних оцінок сталого розвитку та окремого його складових із інтегральною оцінкою ефективності підприємства. Зроблено висновок про те, що економічна та соціальна складові тісніше корелюють підвищенням ефективності підприємництва, ніж екологічна складова.

Ключові слова: сталий розвиток, складові сталого розвитку, ефективність підприємництва, регіональні бізнес-трансформації, метод інтегральних оцінок.

The article serves the purpose of delving into the dynamics of how the integration of sustainable development principles, encompassing economic, social, and environmental aspects, shapes the economic performance of businesses within a regional framework. A key objective of the study is to identify specific indicators and strategic approaches that companies can adopt to amplify their effectiveness by seamlessly incorporating sustainable development principles into their overarching business models. The authors conduct a thorough examination of the historical trajectory of sustainable development principles within the landscape of Ukrainian entrepreneurship. A pivotal facet of the research methodology involves the meticulous calculation of comprehensive assessments for each component of sustainable development, alongside an overarching evaluation of entrepreneurship efficiency. Employing an extensive array of forty-eight indicators spanning the temporal scope from 2015 to 2022, the authors scrutinize the efficiency landscape of entrepreneurship in Kyiv. The results of this exhaustive analysis find representation in visually informative diagrams, effectively illustrating the nuanced correlation between integrated assessments of sustainable development and the distinctive contributions of its individual components to the overall enterprise efficiency rating. The empirical findings derived from this research underscore the intricate interplay between economic and social components, elucidating their profound impact on the augmented efficiency of entrepreneurship in the conditions of regional business transformations using the example of the city of Kyiv. Notably, this correlation is observed to be more pronounced

when contrasted with the environmental component, emphasizing the multifaceted nature of sustainable development. This comprehensive analysis significantly contributes to the depth of our comprehension regarding the evolving dynamics of sustainable development and its overarching influence on regional businesses throughout the specified timeframe.

Key words: *sustainable development, components of sustainable development, business efficiency, regional business transformations, method of integral assessments.*

Постановка проблеми. Завдяки глобалізаційним процесам в економіці та тенденціям до зростання свідомості людства щодо екзистенціальних проблем виникла необхідність в інтегруванні принципів сталого розвитку в бізнес-стратегії підприємництва. Через призму таких викликів виникає логічна гіпотеза щодо наявності та сили впливу впровадження принципів сталого розвитку на економічні результати суб'єктів господарювання. Окрім цього, підприємці знаходяться в постійному пошуку нових способів максимізації прибутку, нарощення конкурентних переваг та мінімізації ризиків. В даному контексті наукове обґрунтування доцільності впровадження принципів сталого розвитку у практичну діяльність підприємства стало б вагомим аргументом на його користь. Таким чином, дане дослідження спрямоване на визначення впливу імплементації принципів сталого розвитку за його складовими (економічна, соціальна та екологічна) на покращення економічних результатів бізнесу на прикладі підприємства в місті Київ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні роки проблематика сталого розвитку набула особливої популярності в працях як і українських, так і іноземних вчених. Наприклад, науковиці з Литви, Пауліукевісіене Г. та Станкевісіене Й., дослідили вплив ЦСР у сталий розвиток фінансово-технічної індустрії та виділили цілі, реалізація яких здійснює позитивні та негативні впливи [1]. Війая С., Бустман У. та Муса С. на основі даних від респондентів з Індонезії зробили висновок про те, що Цілі розвитку ООН є малоефективними мотиваторами для широкого поширення сталого розвитку серед суб'єктів господарювання і тому запропонували корективи до них [2]. Перерва П.Г., Шаульська Л.В., Кобелева Т.О. розглядали взаємозв'язок сталості та розвитку підприємництва як способу мінімізації підприємницьких ризиків [3]. Також, в межах даного вивчення проблеми доцільно взяти до уваги результати попереднього дослідження автора щодо впливу імплементації сталого розвитку на зниження витрат підприємства [4]. Отже, на основі аналізу актуальності проблеми та огляду сучасних наукових досліджень можна стверджувати, що науковці всього світу активно здійснюють пошуки теоретичного та практичного впливу сталого розвитку, його цілей та складових на підвищення ефективності підприємства. Однак, результати цих досліджень дуже відрізняються, що спонукає розглядати описану

проблематику в розрізі окремих регіонів (наприклад, окремо міста Київ) та робити висновки індуктивним методом.

Мета статті. Головною метою статті є вивчення та аналіз впливу імплементації складових сталого розвитку (економічної, соціальної та екологічної) на економічну ефективність підприємництва в регіональному контексті. Дослідження також спрямоване на ідентифікацію конкретних показників чи напрямків, за допомогою яких підприємства можуть максимізувати свою ефективність, інтегруючи принципи сталого розвитку в свої бізнес-моделі.

Виклад основного матеріалу. Концепція сталого розвитку описує світогляд, коли людство розвивається такими способами та темпами, щоб не нашкодити розвитку своїх нащадків. Як уже зазначалося, сталий розвиток описується в межах трьох складових: економічної, екологічної та соціальної. Саме в умовах такої триєдності українські транснаціональні корпорації почали імплементацію принципів сталого розвитку після того, як Україна прийняла відповідні Цілі ООН у 2015 році. За цей час вдалося (1) значно підвищити рівень екологічної свідомості серед українського населення та бізнесу; (2) розширити застосування зелених та енергоефективних технологій; (3) розвинути соціальну відповідальність як великих, так і малих підприємств.

На основі інформації вище, базою дослідження впливу складових сталого розвитку на підвищення ефективності підприємництва Києва визначено статистичні дані з 2015 по 2022 рік. Також, для цього аналізу необхідно виділити масив показників, що репрезентуватимуть кожен із складових сталого розвитку:

1. Економічна складова: ВВП на душу населення, рівень зайнятості, рівень безробіття, рівень інфляції, прямі іноземні інвестиції, частка відновлюваних джерел енергії в енергобалансі, продуктивність праці, рівень інноваційної активності підприємств, відсоток малого та середнього бізнесу в економіці, торговий баланс, стабільність валютного курсу, динаміка промислового виробництва.

2. Соціальна складова: індекс розвитку людського потенціалу (Human Development Index), доступність якісної медичної допомоги, рівень освіти населення, відсоток населення виживаючого за межею бідності, індекс споживчого благополуччя, тривалість життя, рівень соціальної захищеності, доступність житла, рівень гендерної рівності, індекс задоволеності

життям, рівень культурного розвитку та доступ до культурних благ, частка населення з регулярним доступом до чистої питної води.

3. Екологічна складова: викиди вуглекислого газу на душу населення, частка відновлюваних джерел енергії в загальному енергобалансі, площа зелених зон та природоохоронних територій, індекс якості повітря, рівень рециклінгу відходів, частка населення з регулярним доступом до безпечної санітарії, рівень біорізноманіття, обсяг споживаної води на душу населення, втрати земель через ерозію та деградацію, індекс лісового покриття, концентрація забруднюючих речовин у водоймах, збереженість природних ресурсів для майбутніх поколінь.

На основі доступних даних на сайті Державної служби статистики України [5] обрано показники для репрезентації результатів діяльності підприємницьких одиниць міста Києва. До їхньої сукупності ввійшли темпи зростання кількості підприємств за їх розмірами, темпи зростання кількості найманих працівників на підприємствах, кількість підприємств на 10 тисяч осіб наявного населення, витрати на персонал на підприємствах, витрати на оплату праці на підприємствах, середньомісячна зарплата працівників, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг), фінансові результати до оподаткування, чистий прибуток (збиток) підприємств, обсяг інвестицій у розвиток бізнесу, частка експортних операцій у загальному обсязі реалізації підприємства, показник рентабельності активів.

За допомогою методу інтегральних оцінок було здійснено розрахунки на восьмирічному ретроспективному відрізку (від 2015 по 2022 рік) за сорока вісьмома показниками (тобто по 12 в кожній категорії) та виведено відповідні інтегральні оцінки. Результати дослідження представлено двома діаграмами. На кожній з них виведені лінії тренду методом найменших квадратів, а також розраховані рівняння лінії тренду.

Отже, на першій діаграмі (рис. 1) зображено співвідношення інтегральної оцінки сталого розвитку та інтегральної оцінки ефективності підприємства.

Отже, за період від 2015 до 2022 року можна простежити позитивну динаміку змін обох інтегральних оцінок. Інтегральна оцінка сталого розвитку регіону показала тренд зростання з 0,652 у 2015 році до 0,747 у 2021 році, однак у 2022 році спостерігається невелике зниження до 0,730. Інтегральна оцінка ефективності підприємництва демонструє більш інтенсивний ріст: з 0,686 у 2015 році до 0,945 у 2021 році. Втім, у 2022 році також спостерігається певне зниження цього показника до 0,887. Лінія тренду для інтегральної оцінки сталого розвитку підтверджує плавне зростання цього показника протягом років. Тоді як для інтегральної оцінки ефективності підприємства лінія тренду вказує на більш стрімке зростання до 2021 року.

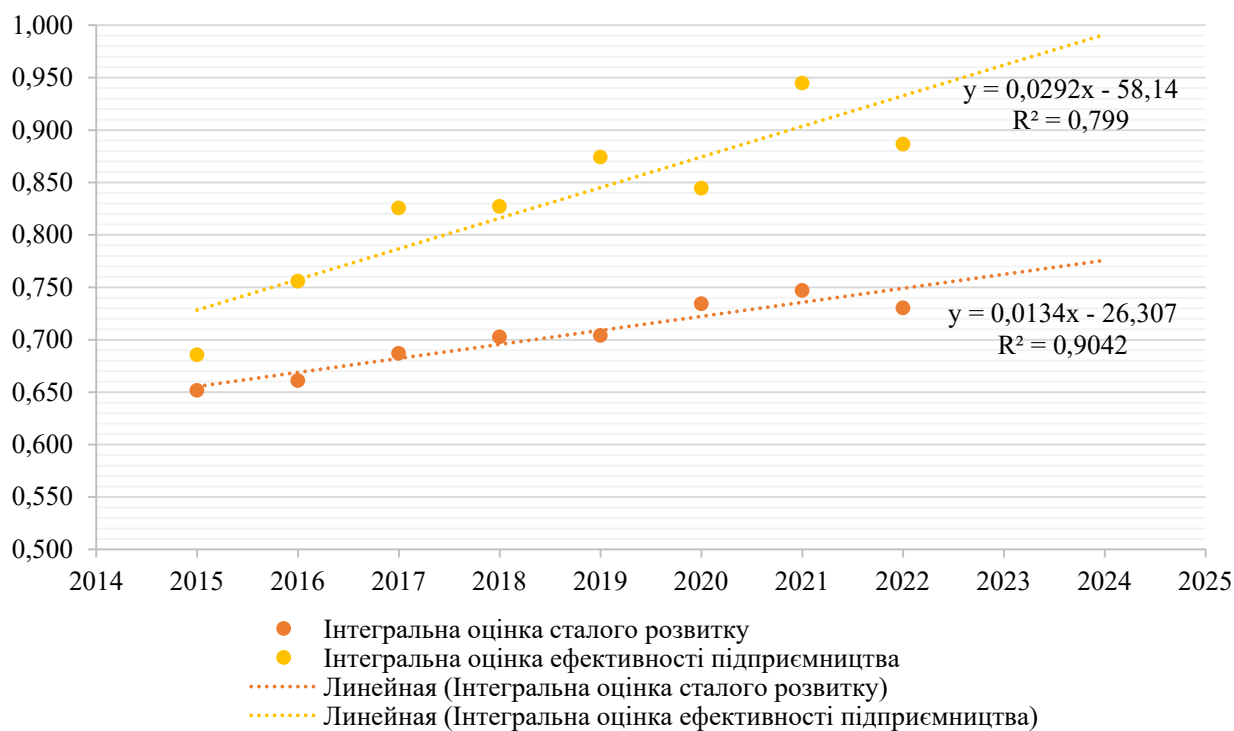

Рис. 1. Співвідношення інтегральної оцінки сталого розвитку та інтегральної оцінки ефективності підприємства

Джерело: побудовано автором на основі власних розрахунків

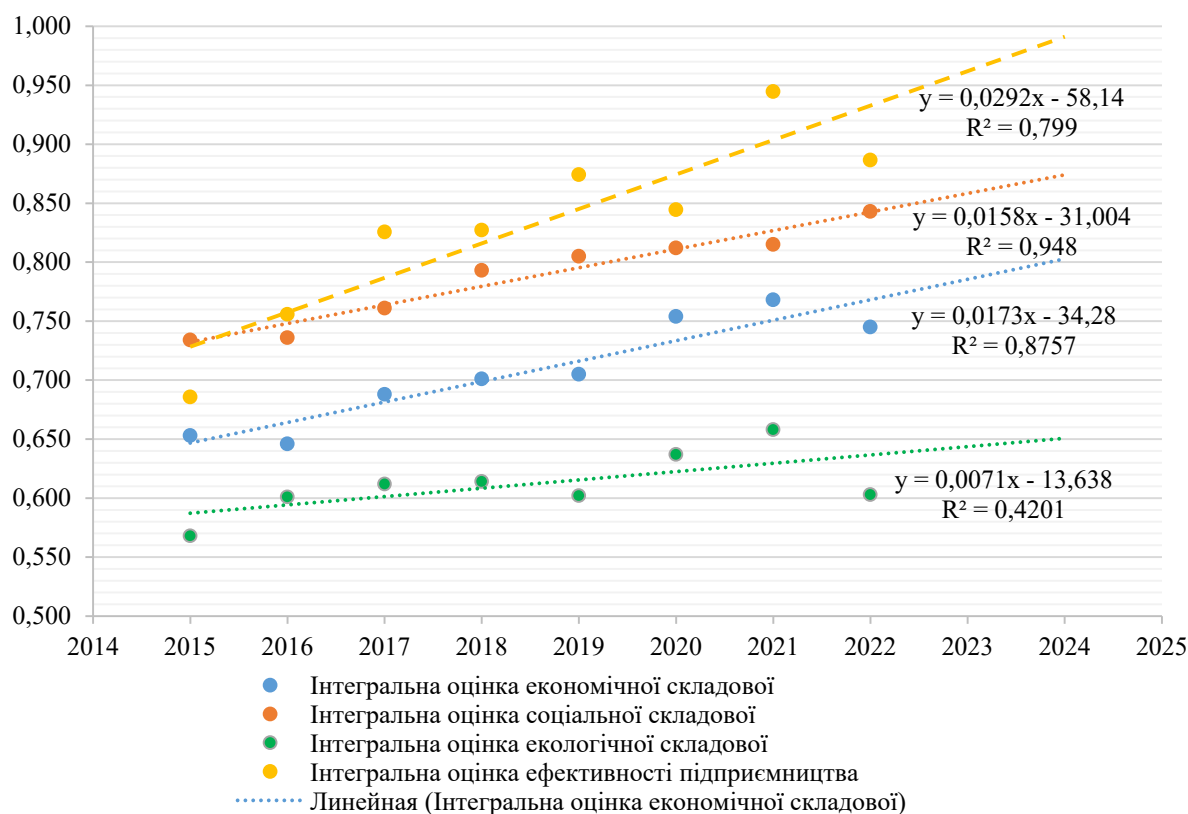

Рис. 2. Співвідношення інтегральних оцінок складових сталого розвитку та інтегральної оцінки ефективності підприємства

Джерело: побудовано автором на основі власних розрахунків

Важливо зазначити, що під час аналізу також варто враховувати окремі складові сталого розвитку (економічну, соціальну та екологічну), які можуть мати різний вплив на ефективність підприємства (рис. 2).

Отже, економічна складова сталого розвитку демонструє плавне зростання з 2015 року до 2021 року, після чого її інтегральна оцінка трохи знижується в 2022 році. Ця тенденція має кореляцію з інтегральною оцінкою ефективності підприємства, яка також показує стрімке зростання до 2021 року. Щодо соціальної складової, то вона теж має позитивний тренд зростання протягом усього вивченого періоду, вказуючи на постійне покращення соціальних показників в регіоні. Екологічна складова виявляється менш стабільною: після невеликого зростання з 2015 по 2018 роки, її інтегральна оцінка знижується в 2019 році, після чого знову піднімається до 2021 року і знову зменшується в 2022 році. Лінії тренду для кожної складової підтверджують названі тенденції.

Загалом, обидві діаграми і наведені лінії тренду свідчать про те, що існує позитивна залежність з ростом інтегральних оцінок сталого розвитку та ефективністю підприємницького сектору Києва.

Варто виділити, що економічна та соціальна складові тісніше корелюють з покращенням ефективності підприємства, тоді як екологічна складова потребує більш детального аналізу і додаткових заходів для забезпечення її стабільності.

Висновки. Дослідження показує, що впровадження складових сталого розвитку (економічної, соціальної та екологічної) має позитивний вплив на ефективність підприємства в регіональному контексті. За восьмирічний ретроспективний період з 2015 по 2022 рік спостерігається зростання інтегральних оцінок сталого розвитку та ефективності підприємства. Інтегральна оцінка сталого розвитку Києва збільшилася на 12%. Інтегральна оцінка ефективності підприємства також показала значний ріст, збільшившись аж на 29%. Можемо зробити висновок, що даний аналіз підтверджує важливість впровадження принципів сталого розвитку для підвищення ефективності підприємства в регіонах. Темою для наступного дослідження може бути подальший розгляд конкретних стратегій та практик, які підприємства можуть використовувати для інтегрування принципів сталого розвитку в свою діяльність з метою максимізації ефективності та підтримки сталого розвитку регіону.

Список літератури:

1. Pauliukevičienė G., Stankevičienė J. Assessment of the impact of sustainable development goals indicators on the sustainable development of fintech industry. *International Scientific Conference "Business and Management"*. 2022. DOI: <https://doi.org/10.3846/bm.2022.759>
2. Wijaya C., Bustaman Y., Musa S. The impact of sustainable development goals on collaborative entrepreneurship and creating transformational leaders towards sustainable business models. *RSF Conference Series: Business, Management and Social Sciences*. 2023. No. 3 (3). P. 93–101. DOI: <https://doi.org/10.31098/bmss.v3i3.696>
3. Перерва П.Г., Шаульська Л.В., Кобелева Т.О. Формування та використання системи моніторингу підприємницьких ризиків як запорука сталого розвитку бізнес-структур. *Економіка і організація управління*. 2023. № 1 (49). С. 34–44. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.1.4>
4. Гречко А.В., Очеретяна О.В. Ensuring sustainable development as a way to reduce enterprise expenses. *Економічний вісник Державного вищого навчального закладу "Український державний хіміко-технологічний університет"*. 2023, №1. С. 239–246. DOI: <https://doi.org/10.32434/2415-3974-2022-17-1-239-246>
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>

References:

1. Pauliukevičienė G. & Stankevičienė J. (2022) Assessment of the impact of sustainable development goals indicators on the sustainable development of fintech industry. *International Scientific Conference "Business and Management"*. DOI: <https://doi.org/10.3846/bm.2022.759> (in English)
2. Wijaya C., Bustaman Y. & Musa S. (2023) The impact of sustainable development goals on collaborative entrepreneurship and creating transformational leaders towards sustainable business models. *RSF Conference Series: Business, Management and Social Sciences*, no. 3 (3), pp. 93–101. DOI: <https://doi.org/10.31098/bmss.v3i3.696> (in English)
3. Pererva P.H., Shaulska L.V. & Kobieliava T.O. (2023) Formuvannia ta vykorystannia systemy monitorynhu pidprijemnytskykh ryzykiv yak zaporuka staloho rozvytku biznes-struktur [Formation and use of a system for monitoring business risks as a guarantee of sustainable development of business structures]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia – Economics and management organization*, no. 1 (49), pp. 34–44. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.1.4> (in Ukrainian)
4. Hrechko A.V. & Ocheretiana O.V. (2023) Ensuring sustainable development as a way to reduce enterprise expenses. *Ekonomichnyi visnyk Derzhavnoho vyshchoho navchalnoho zakladu "Ukrainskyi derzhavnyi khimiko-tekhnologichnyi universytet" – Economic Bulletin of the State Higher Educational Institution "Ukrainian State Chemical and Technological University"*, no. 1, pp. 239–246. DOI: <https://doi.org/10.32434/2415-3974-2022-17-1-239-246> (in English)
5. Official website of the State Statistics Service of Ukraine. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua>